

NOVOVĚKÉ KACHLE S ALEGORICKOU VÝZDOBOU Z NOVÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO

VERONIKA STAŇKOVÁ

Príspevok prezentuje kolekci novověkých reliéfních kachlů znázorňujících kombinaci alegorií čtyř základních elementů a ročních dob v personifikované či zvířecí podobě. Nálezy pocházejí ze dvou archeologických výzkumů provedených na území Nového Města pražského, a to ve Vodičkově a Petrské ulici, v letech 1995 a 2014–2015. Snaha o nalezení přímé předlohy ve výtvarném umění, resp. prostřednictvím prací grafických, nebyla prozatím úspěšná. Autorka se proto zamýšlí nad možnými dalšími zdroji inspirace a doklady o přebírání motivů v různých oblastech umělecké tvorby v 17. století.

POST-MEDIEVAL OVEN TILES WITH ALLEGORIC DECORATION FROM THE NEW TOWN OF PRAGUE

This article presents an assemblage of post-medieval relief oven tiles depicting combination of human or animal allegories of four basic elements and seasons. The finds were revealed by two archaeological excavations at the area of Prague-New Town, in Vodičkova Street and Petrská street, in 1995 and 2014–2015. The attempt to find the direct picture, resp. graphic art template, has not yet been successful. The author reviews other possible sources of inspiration and evidence of copying the motives in various works of art in the 17th century.

Klíčová slova — Praha-Nové Město – archeologický výzkum – novověk – hmotná kultura – kachle – furnologie – alegorie – grafická předloha – grafika

Key words — Prague-New Town – archaeological excavation – post-medieval period – oven tiles – furnologia – allegory – graphic template – graphics

Kolekce kamnářské keramiky pochází ze záchranného výzkumu, který vyvolala přestavba domu v Petrské ulici 4, čp. 1132, parc. č. 436, na Novém Městě pražském, realizovaného od prosince 2014 do července 2015 pod čísly výzkumu 2014/40, 2015/40. V průběhu terénních prací bylo získáno na 500 fragmentů kachlů. Blíže budou představeny zlomky nesoucí výzdobu v podobě tapetových motivů, a především pak alegorických výjevů živlů a ročních dob, patřící pravděpodobně do horizontu pokročilého 17. století. Zobrazené náměty mohly být zrekonstruovány díky přesné analogii mezi nálezy z výzkumu provedeného při rekonstrukci domu čp. 710 ve Vodičkově ulici 31 v roce 1995 (obr. 1).

Archeologický výzkum Petrská

Dějiny osídlení tzv. Petrské čtvrti sahají do doby před založením Nového Města, plocha budoucího čp. 1132 byla obývána a využívána již v předlokačním období středověké osady.¹ Současný objekt ve své hmotě zahrnuje gotické jádro domu v předním příčném traktu v rozsahu sklepů. Prostřednictvím dendrochronologické analýzy bylo potvrzeno lokální dochování gotického zdiva do úrovně 1. patra.² O historii domu se dovídáme z kusých zpráv v majetkoprávních knihách konce 14. století. Na počátku 17. století zde stál pravděpodobně výstavní dům s právem várečným. Jeho majitelé jej v době pobělohorské museli nuceně opustit a v průběhu třicetileté války budova utrpěla značné škody následkem požáru a švédského ostřelování. Další požár dům postihl v polovině 19. století před klasicistní přestavbou. Následující stavební úpravy proběhly v první polovině 20. století.

Nálezovou situaci lze rozdělit do několika časových horizontů, které potvrzují historii objektu zjištěnou v písemných pramenech.

Nejmladší horizont představoval povrch dvora (valounová dlažba), jenž se před započatou přestavbou domu pohyboval na niveletách 189,1 až 188,89 (od jihu k severu),³ a následovně recentní stavební zásahy, reprezentované sítí výkopů pro inženýrské sítě a cihlového odpadního kanálku. Dle datace získané pomocí nálezů lze do této etapy přiřadit i objekty, které narušily výkop pro základové zdivo domu čp. 1132, a základové patky pro přístavbu domu v jižní části dvora.

Z období 18. století pocházejí objekty zasypané převážně stavebním odpadem, které se vši pravděpodobností souvisejí se stavebními úpravami, jež zde probíhaly.

1 K archeologii území a dějinám osídlení Petrské čtvrti BUREŠ/KAŠPAR/VAŘEKA 1994, 205–204; HUML 1989, 205–257; ŠPAČEK 1973, 224; ŠPAČEK 1975, 220; ŠPAČEK 1984, 71–80.

2 Fošna vyjmutá z kamenného zdiva v 1. patře domu byla zhotovena z borovice pokácené krátce po roce 1394 (KYNČL 2015).

3 Veškeré nivelety jsou m n. m./Bpv.